

які забезпечать керівництву можливість прийняти відповідні управлінські рішення щодо подальшого ефективного розвитку підприємства з мінімальними затратами фінансових, трудових та матеріальних ресурсів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Горовий Д.А., Поясник П.Г. Аналіз та визначення поняття «економічна інформація». Економічний аналіз. 2014. Т. 16(2). С. 41–45. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2014_16\(2\)_8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2014_16(2)_8).
2. Скрипник М.І. Калькулювання в системі економічної інформації. Сталый розвиток економіки. 2011. № 1. С. 189–193. URL: <https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/3060/1/189.pdf>.
3. Курило Г.М. Фінансова звітність і суттєвість у контексті впливу наведеної інформації на прийняття рішень. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. 2015. № 2. С. 102–111. URL: <http://nasoa.edu.ua>.
4. Гончаренко Н.Г. Требования к созданию информационных потоков закрытой системы. Логистика: проблемы и решения. 2009. № 1(20). С. 52–56.
5. Гнип Н.О. Інформаційне забезпечення фінансового потенціалу суб'єктів господарювання. Агросвіт. 2010. № 4. С. 43–46. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/4_2010/10.pdf.
6. Гончаренко Н.Г. Роль комплексного системного аналізу в управлінні підприємством. Економіка та суспільство. 2017. № 12. С. 683–686. URL: <http://economyandsociety.in.ua>.
7. Гончаренко Н.Г. Роль економічного аналізу в умовах глобалізації економіки. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. № 14. С. 126–130. URL: <http://global-national.in.ua/issue-14-2016/22-vipusk-14-gruden-2016-r/2520>.
8. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 48. База даних «Законодавство України»; ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
9. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 1999 року № 40. База даних «Законодавство України»; ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

УДК 657.1

Крот Ю.М.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту
Черкаського державного технологічного університету*

Пастернак Я.П.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту
Черкаського державного технологічного університету*

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуто передумови управління витратами, основні принципи та завдання управління витратами на підприємстві. Розкрито сутність аспектів управління витратами: функціонального, організаційного, мотиваційного. Досліджено структуру системи управління витратами та взаємозв'язок її елементів.

Ключові слова: витрати, управління витратами, система управління витратами, принципи управління витратами, завдання управління витратами, аспекти управління витратами, суб'єкт управління, об'єкт управління.

Крот Ю.М., Пастернак Я.П. ФОРМИРОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНОЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ РАСХОДОВ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассмотрены предпосылки управления затратами, основные принципы и задачи управления затратами на предприятии. Раскрыта сущность аспектов управления затратами: функционального, организационного, мотивационного. Исследована структура системы управления затратами и взаимосвязь ее элементов.

Ключевые слова: расходы, управление затратами, система управления затратами, принципы управления затратами, задачи управления затратами, аспекты управления затратами, субъект управления, объект управления.

Krot Y.M., Pasternak Y.P. THE FORMATION OF AN EFFECTIVE CONSUMPTION MANAGEMENT SYSTEM OF THE ENTERPRISES

The prerequisites of consumption management, the basic principles and objectives of the consumption management at the enterprise were considered in this article. The essence of aspects of the consumption management such as functional, organizational, motivational was revealed. The structure of the consumption management system and the interconnection of its elements were investigated.

Key words: consumption, consumption management, consumption management system, consumption management principles, consumption management tasks, aspects of consumption management, subject of management, object of management.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки особливого значення в системі управління підприємством набуває питання управління витратами. Ефективна система управління витратами є одним із найбільш дієвих способів, покликаних підвищити ефективність діяльності підприємств. Витрати підприємства – одна з найважливіших категорій управлінського обліку та якісної оцінки діяльності підприємства. Вони визначають ефективність роботи підприємства, а зниження витрат на одиницю продукції за збереження якості кожного продукту забезпечує підвищення конкурентоспроможності підпри-

ємства в ринкових умовах, зростання ефективності діяльності підприємства, яка виражається рентабельністю виробництва [1, с. 13]. За таких умов стабільність і розвиток будь-якого суб'єкта господарювання залежить насамперед від створення ефективної системи управління витратами, а однією з найскладніших і найважливіших проблем для підприємства є потреба вибору найкращого варіанту управління витратами в системі його розвитку, що підтверджує актуальність обраного напрямку дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Широке коло питань, пов'язаних із дослідженнями щодо

управління витратами, знайшло своє відображення у працях відомих вітчизняних і закордонних учених-економістів: М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, М.Г. Грищака, І.Є. Давидовича, Г.Г. Кірейцева, М.В. Кужельного, В.Г. Лінник, Г.О. Партин, А.А. Пилипенка, М.С. Пушкаря, В.В. Сопка, М.Г. Чумаченка, В.Г. Швеця та ін. Не зменшуючи важливості здійснених досліджень і цінності одержаних науковцями результатів, необхідно звернути увагу на те, що багато теоретичних і практичних питань щодо управління витратами потребують подальшого розвитку і вдосконалення.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження структури системи управління витратами та її елементів, а також визначення основних напрямів формування ефективної системи управління витратами підприємства на сучасному етапі економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із пріоритетних напрямів адаптації підприємств до нестабільного конкурентного середовища є формування ефективної системи управління витратами. Процес управління витратами, і, як наслідок, собівартістю продукції суб'єкта господарювання передбачає вирішення питань планування, обліку, аналізу та контролю структури витрат виробництва як окремих видів продукції, так і всієї її сукупності.

Управління витратами є найбільш важливим чинником підвищення конкурентоспроможності та ефективності діяльності будь-якого підприємства й актуальним завданням теорії та практики [2, с. 155].

Управління витратами – це процес цілеспрямованого формування витрат щодо їхніх видів, місць і носіїв та постійного контролю рівня витрат і стимулювання їх зниження [3, с. 64].

Управління витратами – це взаємопов'язаний комплекс робіт, що формують і впливають на процес

виникнення і поведінку витрат під час здійснення господарської діяльності підприємства і спрямовані на досягнення оптимального рівня витрат в усіх підсистемах підприємства за виконання в них будь-яких робіт [4, с. 18].

Основними передумовами управління витратами є такі напрями, як [5, с. 144]:

1. Оперативне отримання інформації про витрати, що дає змогу своєчасно здійснювати вплив на виробничий процес, оптимізуючи його.

2. Відповідність системи обліку цілям управління, що забезпечує надання інформації, необхідної для управління.

3. Критерієм точності під час обчислення собівартості продукції повинна бути не повнота включення витрат, а спосіб віднесення витрат на ту чи іншу продукцію.

4. Основну увагу слід приділити розподілу непрямих витрат, складанню обґрунтованих нормативних калькуляцій та організації контролю за їх дотриманням у процесі виробництва.

5. Виявлення відхилень до або під час здійснення виробничого процесу дає змогу менеджерам попереджати виробничі втрати, що має велике значення в мобілізації резервів виробництва та підвищенні його ефективності.

6. Чіткий взаємозв'язок між величиною витрат і особами, які за них відповідають та їх контролюють. Досягнення цього завдання можливе в умовах обліку витрат за центрами відповідальності.

Отже, управління витратами є важливою функцією економічного механізму будь-якого підприємства. Раціональне управління витратами реалізується через утворення відповідної системи. Дослідження структури управління витратами як системи з усіма її елементами має розкривати значення цього поняття для життєдіяльності підприємства загалом. Система

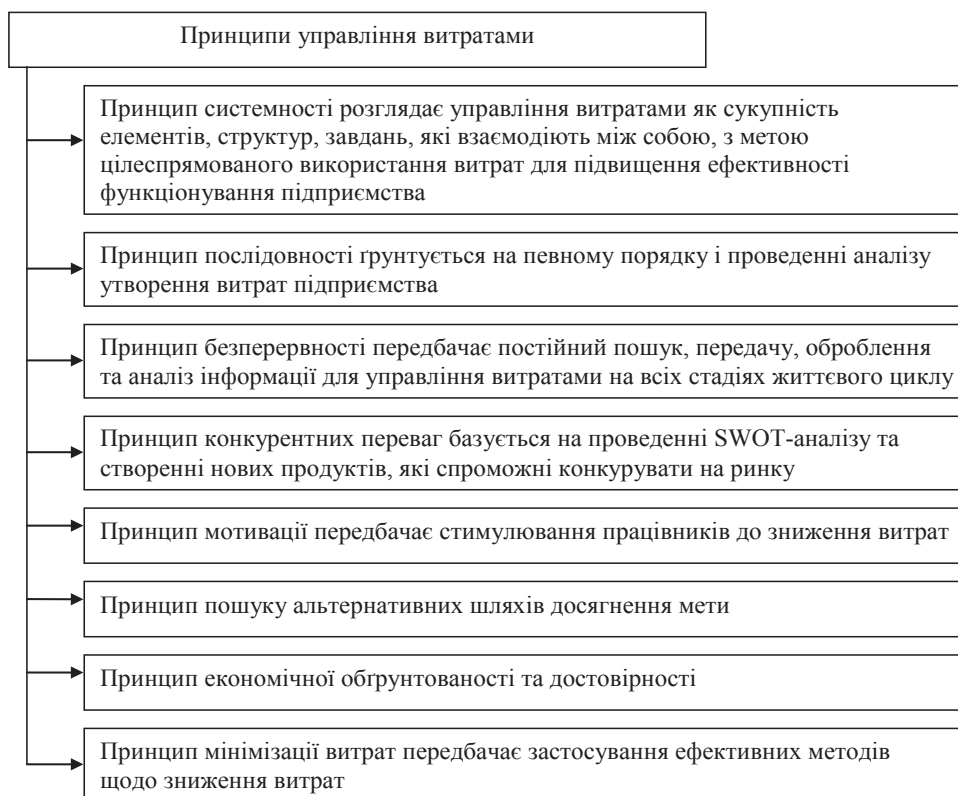

Рис. 1. Принципи управління витратами

управління витратами являє собою сукупність елементів: принципів, завдань, аспектів, управлінських відносин, які взаємопов'язані один з одним та утворюють певну цілісність.

Ефективна система управління витратами ґрунтується на дотриманні певних принципів. Принципи управління витратами – це сукупність правил, положень і норм, які спрямовані на оптимізацію витрат підприємства. Основні принципи управління витратами, розроблені практикою, відображені на рисунку 1 [2, с. 156].

Дотримання вищенаведених принципів управління витратами створює надійне підґрунтя економічної конкурентоспроможності підприємства. Надзвичайно тісно з принципами управління витратами пов'язані їх завдання. Управління витратами на підприємстві покликане вирішувати основні завдання, наведені на рисунку 2 [6, с. 24].

Система управління витратами має функціональний, організаційний та мотиваційний аспекти.

Функціональний аспект є первинним, він охоплює всі управлінські роботи, безпосередньо пов'язані

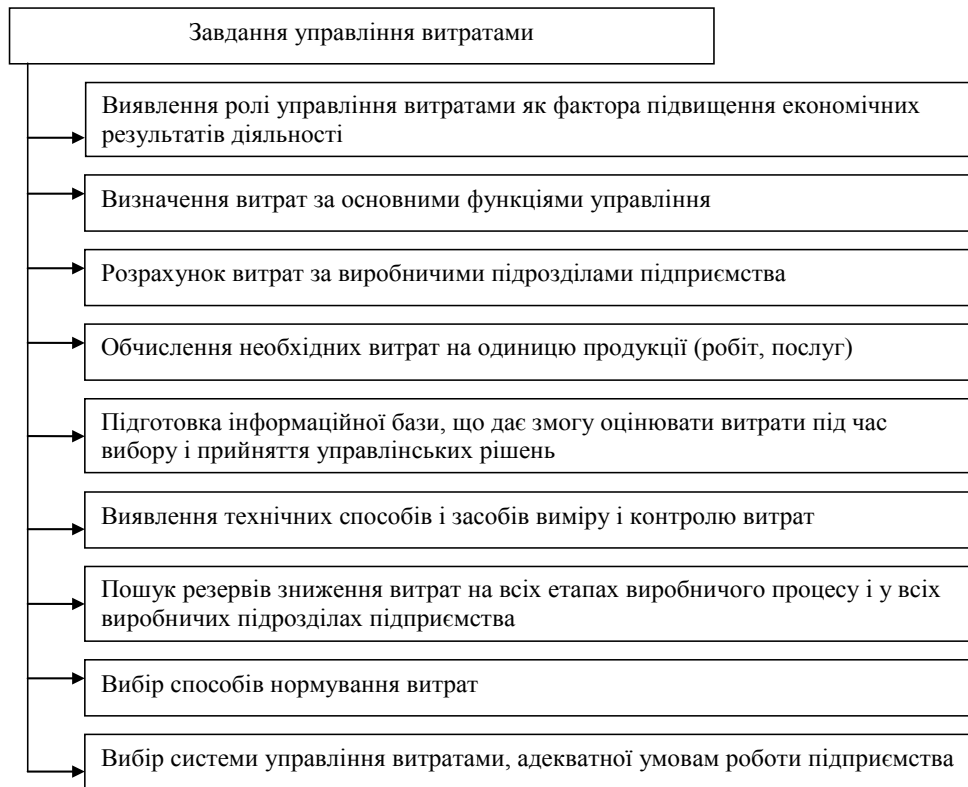

Рис. 2. Завдання управління витратами

Рис. 3. Система управління витратами підприємства

з формуванням витрат: планування, регулювання, облік та аналіз витрат [7, с. 39].

Організаційний аспект системи управління витратами пов'язаний зі встановленням місць формування витрат і центрів відповідальності за їх дотримання; розробленням системи лінійних і функціональних зв'язків між працівниками, які реалізують роботи функціонального аспекту.

Мотиваційний аспект системи управління витратами полягає у спонуканні працівників до дотримання встановленого плановими завданнями рівня витрат та безпосереднього пошуку шляхів їх зниження.

У структурі системи управління витратами, як і будь-якої системи управління, доцільно виділити дві підсистеми (рис. 3):

- керівну – ту, яка управляє – суб'єкт управління;
- керовану – ту, якою управляють – об'єкт управління.

Суб'єктами управління витратами є керівники та фахівці підприємства і його структурних підрозділів. Об'єктом управління в межах системи управління витратами є процеси, операції, явища, що розглядаються з позиції використання ресурсів та здійснення витрат.

Взаємозв'язки підсистем управління витратами полягають у взаємодії між усіма елементами системи та зовнішнім середовищем, що має прямий і непрямий вплив на підприємство [4, с. 31]. На систему управління витратами впливає значна кількість чинників зовнішнього середовища підприємства (економічні, науково-технічні, природні, політичні, соціально-культурні тощо). Система управління витратами підприємства також здійснює суттєвий вплив на зовнішнє середовище підприємства (переважно чинники прямої дії).

Як відображено на рис. 3, процес управління витратами доцільно розділити за окремими елементами: «вхід у систему» – «процес» – «вихід із системи» [4, с. 31]:

1. Вхід в систему передбачає залучення ресурсів (фінансових, матеріальних, інформаційних, трудових), необхідних для здійснення витрат підприємства. Суб'єкти управління повинні контролювати вчасне надходження ресурсів, а також їх відповідність встановленим нормам якості, цінам тощо. Для цього потрібно встановити чіткі значення або діапазон значень параметрів входу і чітко їх дотримуватися.

2. Процес – система управління витратами в межах організаційної структури підприємства, у якій реалізується планування, контроль, аналіз та регулювання витрат. Суб'єкти управління повинні мати конкретні завдання, які повинні відповідати меті, довгостроковим та короткостроковим цілям підприємства, його стратегії, тактиці та політиці. На основі вищезазначеного суб'єкти управління обирають і використовують методи, способи та засоби управління витратами в розрізі оперативного та стратегічного управління.

3. Вихід із системи – фінансовий і інший кінцевий результат діяльності підприємства. Для виходу необхідно встановити значення параметрів, які повинні відповідати цілям і стратегії підприємства.

Між елементами системи управління витратами існують різні прямі та зворотні зв'язки. Керуюча і керована підсистеми взаємодіють на основі інформаційних потоків, які проходять через канали

зв'язку. Метою керуючої підсистеми є розроблення і прийняття управлінських рішень, що передаються для виконання керованій підсистемі каналами прямого зв'язку. Керована підсистема повинна забезпечити виконання прийнятих рішень, а інформацію про відхилення від запланованих результатів на виході системи управління витратами каналами зворотного зв'язку передати керуючій підсистемі. За допомогою інформаційних потоків, що проходять через зворотні зв'язки, керуюча підсистема дає змогу впливати на ресурси, що акумулюються на вході в систему управління витратами. Таким чином здійснюється взаємозв'язок між входом у систему і виходом із системи управління витратами підприємства [4, с. 33].

Отже, в сучасних умовах система управління витратами є основним інформаційним фундаментом управління внутрішньою діяльністю підприємства, його стратегією і тактикою. Основне призначення такої системи полягає в підготовці інформації для прийняття оперативних і прогностичних управлінських рішень. Стан управління витратами, ступінь його довершеності залежить від удосконалення всього фінансово-господарського механізму і його окремих елементів як на мікро-, так і на макрорівнях.

Висновки з проведеного дослідження. Управління витратами є важливою функцією економічного механізму будь-якого підприємства, що не зводиться лише до зниження витрат, а поширюється на всі елементи управління з метою забезпечення їх оптимального рівня, структури і динаміки. Для ефективного використання виробничих ресурсів і оптимізації витрат доцільно створити комплексну систему управління витратами. В основу такої системи повинен бути покладений принцип забезпечення ефективної взаємодії всіх її складників з метою підвищення ефективності її функціонування залежно від потужності підприємства. Отже, ефективна система управління витратами дасть змогу підприємству оптимізувати свої витрати, фактори їх утворення і забезпечити реалізацію стратегії ефективного розвитку підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Чумаченко М. Економічна робота на підприємстві та П(С)БО 16 «Витрати» / М. Чумаченко, Белоусова І. // Бухгалтерський облік і аудит. 2007. № 3 С. 13-16.
2. Крапівницька С.М. Розвиток системи управління витратами підприємства / С.М. Крапівницька, М.В. Зарукевич // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. Том 18. Випуск 3/1 / Міністерство освіти і науки України. Одеський національний університет імені І.І. Мечникова. Одеса, Видавничий дім «Гельветика», 2013. С. 155–157.
3. Пилипенко А.А. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств та їх об'єднань: монографія / А.А. Пилипенко, І.П. Дзьобко, О. В. Писарчук; за заг. ред. докт. екон. наук, доцента Пилипенка А. А. Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. 344 с.
4. Партин Г.О. Системно-орієнтоване управління витратами промислового підприємства: [Монографія] / Г.О. Партин, А.І. Ясінська. Л.: ЗУКЦ, ПП НВФ «Біапр», 2011. 200 с.
5. Бутинець Ф. Бухгалтерський управлінський облік: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / Ф. Бутинець, Т. Давидюк, З. Канурна, Н. Малога, Л. Чижевська ; За ред. проф. Ф. Бутинця. 3-тє вид., доп. і перероб. Житомир : ПП «Рута», 2005. 480 с.
6. Давидович І.Є. Управління витратами: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 320 с.
7. Управління витратами: [Навчальний посібник] / М.Г. Грещак, В.М. Гордієнко, О.С. Коцюба та ін.; За заг. ред. М.Г. Грещака К.: КНЕУ, 2008. 264 с.